

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 2
Academic Leadership of School Administrators at Small Schools
under the Office of Uttaradit Primary Educational Service Area 2

สุธามาส บัวคำป้อ¹ หยกแก้ว กมลวรเดช² สุกัญญา รุจิเมธภาส³
Suthamas Buakhampor, Yokkaew Kamolvoradej, Sukunya Rujimethaphas

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์คือ เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูจำนวน 329 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 56 คนและครูผู้สอนจำนวน 160 คน รวม 216 คน และกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 17 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบบันทึกการประชุมกลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 2 ทั้ง 5 ด้าน เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านนิเทศการศึกษา ด้านกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายของโรงเรียน ด้านบริหารจัดการหลักสูตร ด้านส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ และด้านส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพ ส่วนแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ ด้านการนิเทศการศึกษา ต้องวางแผน ประสานผู้เชี่ยวชาญ และสร้างเครือข่ายการนิเทศร่วมกัน ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายของโรงเรียน ต้องศึกษาข้อมูลและบริบทของสถานศึกษา วิเคราะห์นโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดเน้นการมีส่วนร่วม ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร ต้องเห็นความสำคัญของการพัฒนาและมีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร วางแผนติดตามการใช้หลักสูตร ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ต้องศึกษาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ร่วมกำหนดเป้าหมาย ส่งเสริมการจัดบรรยากาศทางวิชาการ ระดมทรัพยากรจากหน่วยงานต่างๆ สร้างความร่วมมือกับกลุ่มเครือข่าย ด้านการส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพ ต้องส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพของบุคลากร สำรวจ ความต้องการของครูและความจำเป็นของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาร่วมกัน

คำสำคัญ (Keywords) : ภาวะผู้นำทางวิชาการ; โรงเรียนขนาดเล็ก

Received: 2023-03-18 Revised: 2023-03-26 Accepted: 2023-03-31

¹ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ Educational Administration Master of Education, Uttaradit Rajabhat University. E-mail: Suthamas4@gamil.com

² อาจารย์ประจำ บัณฑิตวิทยาลัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ Lecturer, Graduate School Faculty of Education Uttaradit Rajabhat University, Thailand. E-mail: yokkaew.kamol@gmail.com

³ อาจารย์ประจำ บัณฑิตวิทยาลัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ Educational Administration Master of Education, Uttaradit Rajabhat University. E-mail: r.sukunya@uru.ac.th

Abstract

This research article The objective was to study the needs and guidelines for developing academic leadership of school administrators at small schools. under the Office of Uttaradit Primary Educational Service Area 2. The population used in the research were 329 school administrators and teachers. The sample used in the research consisted of 56 school administrators and 160 teachers in a total of 216 people; and the target group had 17 experts. The tools used were questionnaires, interview forms, and group meeting recordings. The statistical tools used to analyze the data were mean, standard deviation and content analysis.

The results of the research revealed that the need for the development of academic leadership of school administrators at the small schools. under the Office of Uttaradit Primary Educational Service Area, Region 2, had all 5 aspects, in descending order: educational supervision; statements of school vision, mission and goals; curriculum management; academic atmosphere enhancement; and professional development promotion. Guidelines for developing academic leadership in educational supervision requires planning, coordinating with experts, and building of a mutual supervision network. For the school mission and goals, they must study the information and context of the educational institution, and analyze the parent agency's policy emphasizing participation. For the curriculum management, they must consider the importance of development and knowledge about the curriculum planning, and course implementation. For the academic atmosphere enhancement, they must study the achievements of learners, and their goals, acquire resources from various departments, and build partnerships with network groups. Also, for the professional development promotion, the personals must be encouraged for their advancements; the need surveys for the teachers and educational institutions must be done for the sake of mutual development.

Keywords: academic leadership; small schools

บทนำ (Introduction)

งานวิชาการถือเป็นหัวใจหลักสำคัญของการบริหารการศึกษา และจุดมุ่งหมายของสถานศึกษาก็คือการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุจุดหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพสูง พัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพมีความรู้มีจริยธรรม เพื่อนำไปใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมต่อไปได้เป็นอย่างดี (วชิรวิทย์ ชินะข่าย, 2563: 22) ดังนั้น การบริหารงานด้านวิชาการจึงเป็นงานที่สำคัญของผู้บริหารที่จะต้องรับผิดชอบในการบริหารงานด้านนี้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารนอกจากมีความเป็นผู้นำแล้ว ภาวะผู้นำจึงเป็นสิ่งสำคัญเพราะเป็นกระบวนการที่ผู้นำสามารถนำองค์กรให้ประสบความสำเร็จได้ ดังที่ สมพร เทพสีดา (2560: 20) กล่าวว่า ผู้บริหารเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในสถานศึกษา จำเป็นต้องมีการพัฒนาตนเองให้เป็นผู้นำทางวิชาการ ต้องรู้จักวางแผนส่งเสริมให้มีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กระตุ้นให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีการพัฒนาตนเอง ให้มีความก้าวหน้าในวิชาชีพและสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมที่สร้าง

แรงจูงใจที่เอื้อต่อการเรียนการสอน จึงกล่าวได้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นตัวบ่งชี้ประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผลสะท้อนถึงคุณภาพของผู้เรียน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิตถ์เขต 2 มีโรงเรียนในเขตรับผิดชอบจำนวน 76 โรงเรียน แบ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็กจำนวน 56 โรงเรียน มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของแต่ละโรงเรียน ซึ่งในปีการศึกษา 2564 สถานศึกษาในสังกัดมีผลการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน (NT) ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีผลการประเมินส่วนใหญ่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 2, 2565) ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาของผู้บริหารและครูผู้สอนที่จะต้องเร่งพัฒนาปรับปรุงและหาแนวทางแก้ไขเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องบริหารจัดการงานด้านวิชาการโดยใช้ภาวะผู้นำทางวิชาการ เพื่อส่งเสริมพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการดำเนินงานหรือปฏิบัติงานในด้านการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับปรียาภรณ์ เรืองเจริญ (2560: 53) และสมนา ศรีกังพาน (2560: 16) ที่กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องพัฒนาตนเองให้เป็นผู้นำทางวิชาการ พัฒนาการศึกษให้ดำเนินการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุตามเป้าหมาย ทั้งในด้านการวางแผนงานวิชาการ ส่งเสริมให้มีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พัฒนาครูให้มีความก้าวหน้าในวิชาชีพ ส่งเสริมการสอนของครูและการเรียนของนักเรียน การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการในโรงเรียนให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สามารถสร้างวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาได้จนนำไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความเป็นผู้นำทางวิชาการที่เข้มแข็งเพื่อปฏิบัติการบริหารสถานศึกษาไปสู่ความมีประสิทธิภาพ

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการจะช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิตถ์เขต 2 และนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิตถ์เขต 2 อันจะนำไปสู่การปรับปรุงการบริหารงานของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิตถ์เขต 2
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิตถ์เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 2 เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 2 ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายของโรงเรียน ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ และด้านการส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพ

1.2 ขอบเขตด้านประชากร/กลุ่มเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 56 คน และครูจำนวน 273 คน รวมจำนวน 329 คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 56 คน และครู จำนวน 160 คน ได้มาโดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเครืจซี่และมอร์แกน รวม 216 คน

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 17 คน ได้มาโดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive selection)

1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ โรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2

1.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษานี้ มีขอบเขตด้านระยะเวลาดังแต่เดือนสิงหาคม 2565-กุมภาพันธ์ 2566

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลมี 3 ชนิด ได้แก่

2.1 แบบสอบถามใช้เก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นประกอบด้วย 2 ตอน ซึ่งตอนที่ 1 สอบถามสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklist) ตอนที่ 2 สอบถามสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็น มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale)

2.2 แบบสัมภาษณ์ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบ่งออกเป็น 2 ตอนซึ่งตอนที่ 1 เป็นข้อมูลสภาพของกลุ่มเป้าหมายและตอนที่ 2 เป็นกรอบประเด็นคำถามโดยนำค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index : PNI) ลำดับที่ 1-3 ในแต่ละด้านมาเป็นประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์เพื่อหาแนวทาง

2.3 แบบบันทึกการประชุมกลุ่มใช้เก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เป็นแบบบันทึกการประชุมกลุ่ม โดยนำค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index : PNI) ลำดับที่ 1-3 ในแต่ละด้านมาเป็นประเด็นคำถามในการประชุมเพื่อหาแนวทาง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

วัตถุประสงค์ที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1. ติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และส่งแบบสอบถามโดยใส่ล๊อคเกอร์ของแต่ละโรงเรียนที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 2

3. ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถาม แล้วนำมาวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 2

วัตถุประสงค์ที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูล 2 วิธี ดังนี้ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1. ติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยนำแบบบันทึกการสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบบันทึกการประชุมกลุ่ม เก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

3. ผู้วิจัยรวบรวมแบบบันทึกการสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบบันทึกการประชุมกลุ่ม แล้วนำมาวิเคราะห์ผล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาดำเนินการ ดังนี้

1. ข้อมูลจากแบบสอบถามสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และการวิเคราะห์ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นโดยใช้วิธี PNI แล้วนำผลการวิเคราะห์ที่มีค่า PNI สูง 3 อันดับแรกของแต่ละด้านมาสร้างเครื่องมือในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

2. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และประชุมกลุ่มจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 17 คนนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยใช้ความถี่ในการวิเคราะห์เนื้อหาจากผลการสัมภาษณ์และการประชุม แล้วนำเสนอเป็นความเรียง

ผลการวิจัย (Research Results)

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ตามลำดับดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก

รายการ	สภาพที่เป็นอยู่		ระดับ	สภาพที่ควรจะเป็น		ระดับ	PNI	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.			
1. ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายของโรงเรียน	4.02	0.72	มาก	4.58	0.53	มากที่สุด	0.139	2

รายการ	สภาพที่เป็นอยู่		ระดับ	สภาพที่ควรจะเป็น		ระดับ	PNI	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.			
2. ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร	4.05	0.68	มาก	4.60	0.53	มากที่สุด	0.136	3
3. ด้านการนิเทศการศึกษา	4.08	0.72	มาก	4.66	0.51	มากที่สุด	0.143	1
4. ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ	4.07	0.71	มาก	4.57	0.55	มากที่สุด	0.122	4
5. ด้านการส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพ	4.13	0.69	มาก	4.59	0.52	มากที่สุด	0.111	5
รวม	4.07	0.70	มาก	4.60	0.52	มากที่สุด		

จากตารางที่ 1 พบว่า ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กทั้ง 5 ด้าน เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายของโรงเรียน ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ และด้านการส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพ

ตารางที่ 2 แสดงผลความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก ด้านการนิเทศการศึกษา

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ด้านการนิเทศการศึกษา	สภาพที่เป็นอยู่		สภาพที่ควรจะเป็น		PNI	ลำดับ
	$\bar{X}$	ระดับ	$\bar{X}$	ระดับ		
1. ผู้บริหารจัดการให้มีระบบ รูปแบบงานนิเทศภายในสถานศึกษา	4.20	มาก	4.73	มากที่สุด	0.177	2
2. ผู้บริหารประชุมวางแผนการดำเนินงานนิเทศ	4.12	มาก	4.73	มากที่สุด	0.148	4
3. ผู้บริหารประสานความร่วมมือกับผู้เชี่ยวชาญภายนอก เพื่อร่วมมือในการนิเทศภายใน	3.80	มาก	4.63	มากที่สุด	0.195	
4. ผู้บริหารนิเทศติดตามผลการสอนของครู	4.27	มาก	4.67	มากที่สุด	0.094	7
5. ผู้บริหารมีเครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศที่หลากหลายและแจ้งให้คณะครูทราบ	4.12	มาก	4.63	มากที่สุด	0.124	5
6. ผู้บริหารสะท้อนผลการนิเทศ จุดเด่น จุดด้อย สิ่งที่ควรพัฒนาและปรับปรุง	4.06	มาก	4.67	มากที่สุด	0.150	3
7. ผู้บริหารมีการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)	4.14	มาก	4.64	มากที่สุด	0.121	6
รวมเฉลี่ย	4.08	มาก	4.66	มากที่สุด		

จากตารางที่ 2 พบว่าความต้องการจำเป็น ด้านการนิเทศการศึกษาเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ ผู้บริหารประสานความร่วมมือกับผู้เชี่ยวชาญภายนอก เพื่อร่วมมือในการนิเทศภายใน รองลงมา คือ ผู้บริหารจัดให้มีระบบ รูปแบบงานนิเทศภายในสถานศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษาสะท้อนผลการนิเทศ จุดเด่น จุดด้อย สิ่งที่ต้องพัฒนาและปรับปรุง ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงผลความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายของโรงเรียน

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์	สภาพที่เป็นอยู่		สภาพที่ควรจะเป็น		PNI	ลำดับ
	$\bar{X}$	ระดับ	$\bar{X}$	ระดับ		
1. ผู้บริหารวิเคราะห์ผลการปฏิบัติงานในรอบปีที่ผ่านมา เพื่อนำมากำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมาย	3.94	มาก	4.57	มากที่สุด	0.160	2
2. ผู้บริหารวิเคราะห์คุณภาพของผู้เรียนความต้องการของครูและชุมชน	3.88	มาก	4.56	มากที่สุด	0.175	1
3. ผู้บริหารให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมาย	4.08	มาก	4.63	มากที่สุด	0.135	3
4. ผู้บริหารสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายของโรงเรียน	4.06	มาก	4.56	มากที่สุด	0.123	5
5. ผู้บริหารประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองและชุมชนทราบ	3.98	มาก	4.5	มาก	0.131	4
6. ผู้บริหารกำหนดแนวทางดำเนินการให้บรรลุตามเป้าหมาย	4.16	มาก	4.63	มากที่สุด	0.113	6
รวมเฉลี่ย	4.02	มาก	4.58	มากที่สุด		

จากตารางที่ 3 พบว่าความต้องการจำเป็นด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายของโรงเรียน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาวิเคราะห์คุณภาพของผู้เรียน ความต้องการของครูและชุมชน รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาวิเคราะห์ผลการปฏิบัติงานในรอบปีที่ผ่านมา เพื่อนำมากำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายและผู้บริหารสถานศึกษาให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมตามลำดับ

ตารางที่ 4 แสดงผลความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร	สภาพที่เป็นอยู่		สภาพที่ควรจะเป็น		PNI	ลำดับ
	$\bar{X}$	ระดับ	$\bar{X}$	ระดับ		
1. ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่นำมาใช้ในสถานศึกษา	3.96	มาก	4.61	มากที่สุด	0.164	2

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร	สภาพที่เป็นอยู่		สภาพที่ควรจะเป็น		PNI	ลำดับ
	$\bar{X}$	ระดับ	$\bar{X}$	ระดับ		
2. ผู้บริหารมีการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตร	4.18	มาก	4.65	มากที่สุด	0.112	6
3. ผู้บริหารส่งเสริมให้คณะครูมีส่วนร่วมในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา	4.23	มาก	4.65	มากที่สุด	0.099	7
4. ผู้บริหารมีการติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร	4	มาก	4.54	มากที่สุด	0.135	3
5. ผู้บริหารใช้ข้อมูลด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนประกอบการปรับปรุง	4.06	มาก	4.58	มากที่สุด	0.128	4
6. ผู้บริหารมีการประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรกับผู้ปกครองและชุมชน	3.77	มาก	4.50	มาก	0.194	1
7. ผู้บริหารมีการกำกับ ดูแลให้ครูจัดการเรียนการสอนตรงตามหลักสูตร	4.16	มาก	4.67	มากที่สุด	0.123	5
รวมเฉลี่ย	4.05	มาก	4.60	มากที่สุด		

จากตารางที่ 4 พบว่าความต้องการจำเป็นด้านการบริหารจัดการหลักสูตร เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษามีการประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรกับผู้ปกครองและชุมชน รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่นำมาใช้ในสถานศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษามีการติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรตามลำดับ

ตารางที่ 5 แสดงผลความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ	สภาพที่เป็นอยู่		สภาพที่ควรจะเป็น		PNI	ลำดับ
	$\bar{X}$	ระดับ	$\bar{X}$	ระดับ		
1. ผู้บริหารกำหนดเป้าหมายทางวิชาการที่เน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน	3.96	มาก	4.61	มากที่สุด	0.164	2
2. ผู้บริหารส่งเสริมให้จัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา	4.21	มาก	4.64	มากที่สุด	0.102	5
3. ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้	3.98	มาก	4.53	มากที่สุด	0.138	3
4. ผู้บริหารส่งเสริมให้มีการใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา	4.16	มาก	4.55	มากที่สุด	0.094	6
5. ผู้บริหารส่งเสริมการจัดนิทรรศการของสถานศึกษาให้แก่สาธารณชนได้ทราบ	3.86	มาก	4.51	มากที่สุด	0.168	1

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ	สภาพที่เป็นอยู่		สภาพที่ควรจะเป็น		PNI	ลำดับ
	$\bar{X}$	ระดับ	$\bar{X}$	ระดับ		
6. ผู้บริหารส่งเสริมการประกวด การแข่งขันต่างๆ ตามความสามารถของนักเรียน	4.24	มาก	4.56	มากที่สุด	0.075	7
7. ผู้บริหารสนับสนุนให้รางวัลแก่บุคลากรและ นักเรียนที่มีผลงานเป็นที่ยอมรับ	4.12	มาก	4.59	มากที่สุด	0.114	4
รวมเฉลี่ย	4.07	มาก	4.57	มากที่สุด		

จากตารางที่ 5 พบว่าความต้องการจำเป็นด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมการจัดนิทรรศการของสถานศึกษาให้แก่สาธารณชน รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดเป้าหมายทางวิชาการที่เน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนและผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ตามลำดับ

ตารางที่ 6 แสดงผลความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก ด้านการส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพ

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ด้านการส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพ	สภาพที่เป็นอยู่		สภาพที่ควรจะเป็น		PNI	ลำดับ
	$\bar{X}$	ระดับ	$\bar{X}$	ระดับ		
1. ผู้บริหารวางแผนจัดทำโครงการเพื่อส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพ	3.88	มาก	4.59	มากที่สุด	0.183	1
2. ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนพัฒนาตนเอง	4.17	มาก	4.70	มากที่สุด	0.127	4
3. ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียน	4.20	มาก	4.55	มากที่สุด	0.083	6
4. ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนาทางวิชาการ	4.27	มาก	4.53	มากที่สุด	0.061	7
5. ผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุนให้ครูพัฒนาผลงาน วิชาการ	4.33	มาก	4.56	มากที่สุด	0.053	8
6. ผู้บริหารสถานศึกษาเชิญวิทยากรภายนอกมาให้ ความรู้กับคณะครูในการพัฒนางานด้านต่างๆ	3.95	มาก	4.52	มากที่สุด	0.144	3
7. ผู้บริหารสถานศึกษากำกับ ติดตามการปฏิบัติงาน ของครูอย่างสม่ำเสมอ	4.19	มาก	4.64	มากที่สุด	0.107	5
8. ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นแบบอย่างที่ดีและพัฒนา ความเป็นมืออาชีพของตนอย่างสม่ำเสมอ	4.06	มาก	4.66	มากที่สุด	0.148	2
รวมเฉลี่ย	4.13	มาก	4.59	มากที่สุด		

จากตารางที่ 6 พบว่า ความต้องการจำเป็นด้านการส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาวางแผนจัดทำโครงการเพื่อส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพ รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นแบบอย่างที่ดีและพัฒนาความเป็นมืออาชีพของตนเองอย่างสม่ำเสมอและผู้บริหารสถานศึกษาเชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้กับคณะครูในการพัฒนางานด้านต่าง ๆ ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 2 ทั้ง 5 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านการนิเทศการศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการวางแผนการนิเทศและเล็งเห็นถึงความสำคัญของการนิเทศภายในสถานศึกษา มีแนวทางโดยกำหนดในรูปแบบปฏิทินวิชาการ มีการสำรวจปัญหาและความต้องการ เพื่อนำมาวางแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ให้บุคลากรครูมีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดกิจกรรมและขั้นตอนการนิเทศภายใน พร้อมสร้างความรู้ความเข้าใจในกระบวนการนิเทศร่วมกัน ใช้รูปแบบการนิเทศที่หลากหลาย และชี้แจงให้บุคลากรทราบก่อนการนิเทศเพื่อเตรียมความพร้อมสร้างเครือข่ายกลุ่มโรงเรียนเชิญผู้เชี่ยวชาญภายในกลุ่มร่วมแลกเปลี่ยนการนิเทศ และหลังการนิเทศผู้บริหารต้องมีการสะท้อนผลการนิเทศร่วมกับผู้รับการนิเทศทันที โดยเปิดโอกาสให้ผู้รับการนิเทศได้เสนอแนวคิด จากนั้นนำข้อมูลหลังการนิเทศมาแลกเปลี่ยนร่วมกัน โดยจัดประชุมจัดทำ AAR สะท้อนผลการนิเทศ

2.2 ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายของโรงเรียน พบว่า ครูผู้บริหารสถานศึกษาต้องศึกษาข้อมูลและบริบทของสถานศึกษา ทั้งข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียน สำรวจความต้องการของครู ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อนำข้อมูลในแต่ละด้านมาร่วมกันวางแผนกับบุคลากรในโรงเรียนประกอบกับวิเคราะห์นโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด และประเมินผลการดำเนินงานในรอบปีที่ผ่านมาของสถานศึกษา ว่ามีผลการดำเนินงานเป็นอย่างไร และผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นส่วนหนึ่งในขณะดำเนินการจัดทำผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษา ซึ่งจะทำให้ผู้บริหารทราบจุดเด่น จุดด้อย จุดควรพัฒนาและปรับปรุงของสถานศึกษา นำข้อมูลที่ได้มาเป็นกรอบในการสร้างวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายของสถานศึกษา โดยยึดหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้แสดงความคิดเห็นต่อการพัฒนาสถานศึกษา

2.3 ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเห็นความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรที่จะนำไปใช้ในสถานศึกษาของตน โดยผู้บริหารต้องศึกษารายละเอียดของหลักสูตรร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคลากรครูภายในสถานศึกษาสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่นำมาใช้ ต้องพัฒนาตนเองเกี่ยวกับกระบวนการบริหารหลักสูตร เป็นผู้รู้ที่สามารถชี้แนะให้กับบุคลากรในสถานศึกษาได้ มีการวางแผนการดำเนินงานเพื่อให้บุคลากรทราบและติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตร ซึ่งอาจติดตามและประเมินในลักษณะของการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ กำหนดการสอนหรือสังเกตการสอนของครูและนำผลมาวิเคราะห์สรุปประเมินผลการใช้หลักสูตรของสถานศึกษา และต้องสร้างการรับรู้กับทุกฝ่าย สร้างช่องทางการรับรู้ที่หลากหลาย

2.4 ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในปีที่ผ่านมา ศึกษาบริบท ทรัพยากรของสถานศึกษา และศักยภาพของผู้เรียนในปีการศึกษาปัจจุบัน นำข้อมูลมาวิเคราะห์ จุดเด่น จุดด้อย จากนั้นร่วมวางแผนกำหนดเป้าหมายทางวิชาการที่สถานศึกษาสามารถดำเนินการได้ มีการวางแผนจัดทำโครงการหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมการจัดบรรยากาศภายในห้องเรียนและภายในโรงเรียน ส่งเสริมความสามารถของผู้เรียน มีการจัดหาระดมทรัพยากรจาก

หน่วยงานที่มีความพร้อม ประสานเครือข่ายเพื่อร่วมมือกันจัดนิทรรศการเปิดบ้านวิชาการของโรงเรียน สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ปกครอง ชุมชนและหน่วยงานต่างๆ สร้างการสื่อสารให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และมีการประชาสัมพันธ์ความสำเร็จของสถานศึกษาผ่านสื่อเทคโนโลยีที่หลากหลาย

2.5 ด้านการส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเห็นความสำคัญของการพัฒนาวิชาชีพ มีการสำรวจความต้องการพัฒนาวิชาชีพของครูในสถานศึกษา เพื่อนำไปจัดทำโครงการและจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาวิชาชีพของบุคลากรในสถานศึกษา วิเคราะห์ความต้องการของครูและความจำเป็นของสถานศึกษาแบบองค์รวม เพื่อการเจริญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้ในเรื่องเดียวกัน และต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับทุกคน เป็นบุคคลที่มีคุณธรรมจริยธรรม มีความรอบรู้โดยพัฒนาความรู้อย่างสม่ำเสมอ และมีภาวะผู้นำในการเปลี่ยนแปลงเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจ สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในทุกคนเพื่อบรรลุเป้าหมายในการดำเนินชีวิตได้

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากผลการวิจัยมีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปราย ดังนี้

1. จากผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 2 เมื่อพิจารณาจากค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็นทั้ง 5 ด้าน พบว่า ความต้องการจำเป็นอันดับแรก คือ ด้านการนิเทศการศึกษา ซึ่งการนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการบริหารจัดการระบบการดำเนินงานวิชาการและการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาให้มีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุริยา วงศ์ตา (2563: 8) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาเป็นการกำกับติดตามให้การศึกษาอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาได้จัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุชิน ประสานพันธ์ (2564: 100) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดการนิเทศไปในเชิงบวกและเป็นกัลยาณมิตร มีการนิเทศอย่างน้อยภาคเรียนละหนึ่งครั้ง ก่อนออกนิเทศควรแจ้งให้ผู้รับการนิเทศทราบ เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน

2. จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 2 ทั้ง 5 ด้าน ผู้วิจัยนำประเด็นที่มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในแต่ละด้านมาอภิปราย ดังนี้

2.1 ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายของโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องศึกษาข้อมูลและบริบทของสถานศึกษา สำรวจความต้องการของครู ผู้ปกครองและชุมชน มีการวิเคราะห์นโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด วิเคราะห์และประเมินผลการดำเนินงานในรอบปีที่ผ่านมา เพื่อเป็นแนวทางกำหนดและยึดหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้แสดงความคิดเห็น พร้อมแต่งตั้งคณะดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนรชัย ภักดีสุภผล (2562: 127) พบว่า พบว่า ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน การกำหนดเป้าหมายของโรงเรียนมุ่งเน้นที่งานวิชาการ สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและชุมชน และผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน

2.2 ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเห็นความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรที่จะนำไปใช้ในสถานศึกษา มีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรโดยรวมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคลากรครู

ในสถานศึกษา ร่วมวางแผนติดตามการใช้หลักสูตร โดยบูรณาการกับการนิเทศการสอนของครู และการตรวจประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ของครู สร้างการรับรู้การใช้หลักสูตรกับทุกฝ่ายโดยสร้างช่องทางการรับรู้ที่หลากหลายทั้งการประชุมและช่องทางออนไลน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุนา ศรีกังพาน (2560: 5) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาบทบาทภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด พบว่า การบริหารหลักสูตรและการสอนเป็นบทบาทของผู้บริหารที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิควิธีการสอน การวัดผลประเมินผลและสามารถให้คำแนะนำแก่คณะครูได้ โดยผู้บริหารมีการประชุมชี้แจงให้ความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

2.3 ด้านการนิเทศการศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องวางแผนการนิเทศและมีแนวทางการนิเทศโดยกำหนดในรูปแบบปฏิทินวิชาการ มีการแลกเปลี่ยนการนิเทศภายในสถานศึกษาระหว่างเครือข่ายกลุ่มโรงเรียน ประธานผู้เชี่ยวชาญของแต่ละโรงเรียนร่วมนิเทศ ใช้รูปแบบการนิเทศที่หลากหลายเหมาะสมกับบริบทสถานศึกษาและสถานการณ์ปัจจุบัน และผู้บริหารต้องสะท้อนผลการนิเทศทันที โดยการสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงบวกด้วยการพูดคุยแลกเปลี่ยนแนวคิดร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของมณีรัตน์ สุดเต้ (2563: 102) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารต้องมีการสังเกตจากแผนการสอนหรือสื่อการสอนของครู ต้องมีการเดินสังเกตการสอนของครูผู้สอน สอบถามนักเรียน มีการบันทึกผลการนิเทศการสอนเป็นลายลักษณ์อักษร มีการประชุมชี้แจงเกี่ยวกับจุดเด่นของการสอนที่ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อให้ครูสามารถนำไปปฏิบัติใช้กับนักเรียนได้อย่างเหมาะสม

2.4 ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ พบว่า ผู้บริหารต้องศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ร่วมวางแผนกำหนดเป้าหมายทางวิชาการที่สถานศึกษาสามารถดำเนินงานได้ ส่งเสริมการจัดบรรยากาศภายในห้องเรียนและภายในสถานศึกษา มีการจัดหาระดมทรัพยากรจากหน่วยงานที่มีความพร้อมสร้างความร่วมมือกับกลุ่มเครือข่ายจัดนิทรรศการเปิดบ้านวิชาการร่วมกัน และประสานชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม มีการประชาสัมพันธ์ความสำเร็จของผู้เรียนและสถานศึกษาผ่านสื่อเทคโนโลยีที่หลากหลายดังที่สุชิน ประสานพันธ์ (2564: 97) กล่าวว่า ผู้บริหารต้องส่งเสริมให้มีสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาที่สวยงามปลอดภัย และเป็นระเบียบเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน มีการส่งเสริมพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่เอื้อต่อการสร้างองค์ความรู้ของผู้เรียน และผู้บริหารสนับสนุนจัดส่งเสริมการจัดบรรยากาศทางวิชาการ สอดคล้องกับแนวคิดของไกรวรรณ สาซ่อฟ้า (2564: 95) ที่กล่าวว่า การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้เป็นหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา เช่น บรรยากาศในชั้นเรียนการมีส่วนร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน

2.5 ด้านการส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพ พบว่า ผู้บริหารต้องมีการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพของบุคลากรในสถานศึกษา โดยการสำรวจ สอบถามความต้องการ เพื่อนำข้อมูลมาวางแผนจัดทำโครงการและสนับสนุนงบประมาณ มีการวิเคราะห์ความต้องการของครูและความจำเป็นของสถานศึกษาในทักษะที่สามารถพัฒนาร่วมกันได้ เพื่อเชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้ร่วมกัน และต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับบุคลากรทุกระดับ พัฒนาความรู้อย่างสม่ำเสมอ มีภาวะผู้นำในการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องงานวิจัยของปรียาภรณ์ เรืองเจริญ (2560: 113) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 2 พบว่า ผู้บริหารควรส่งเสริมสนับสนุนให้ครูได้เข้ารับการพัฒนาวิชาชีพ โดยการจัดประชุม สัมมนา ศึกษาดูงาน สนับสนุนให้ครูและบุคลากรเข้ารับการอบรม สนับสนุนให้ส่งผลงานเข้ารับการประกวดคัดเลือกเพื่อรางวัลในระดับต่างๆ

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Research Knowledge)

งานวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 สามารถนำมารวบรวมและสังเคราะห์เป็นแนวทางที่นำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กได้ 5 ด้าน คือ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายของโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องศึกษาข้อมูลและบริบทของสถานศึกษา สำรวจความต้องการของครู ผู้ปกครองและชุมชน วิเคราะห์นโยบายผลการดำเนินงาน ยึดหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้แสดงความคิดเห็นและแต่งตั้งคณะดำเนินงาน ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเห็นความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรที่จะนำไปใช้ในสถานศึกษา มีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร วางแผนติดตามการใช้หลักสูตร โดยบูรณาการกับการนิเทศการสอนของครู และการตรวจประเมินแผนการสอนของครู สร้างการรับรู้การใช้หลักสูตรกับทุกฝ่ายและสร้างช่องทางการรับรู้ที่หลากหลาย การนิเทศการศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาต้องวางแผนการนิเทศมีแนวทางการนิเทศ มีการแลกเปลี่ยนการนิเทศภายในสถานศึกษาระหว่างกลุ่มเครือข่าย ประธานผู้เชี่ยวชาญของแต่ละโรงเรียนที่มีความเชี่ยวชาญร่วมนิเทศ ใช้รูปแบบการนิเทศที่หลากหลายเหมาะสมกับบริบทสถานศึกษาและสถานการณ์ปัจจุบันและต้องสะท้อนผลการนิเทศทันที โดยการสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงบวก ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ผู้บริหารต้องศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนและร่วมวางแผนกำหนดเป้าหมายทางวิชาการที่สถานศึกษาสามารถดำเนินงานได้ ส่งเสริมการจัดบรรยากาศภายในห้องเรียนและภายในสถานศึกษา มีการจัดหาระดมทรัพยากรจากหน่วยงานที่สนับสนุนงาน สร้างความร่วมมือกับกลุ่มเครือข่ายจัดนิทรรศการเปิดบ้านวิชาการร่วมกัน และประสานชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม มีการประชาสัมพันธ์ความสำเร็จของของสถานศึกษาผ่านสื่อเทคโนโลยีที่หลากหลาย ด้านการส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพ ผู้บริหารต้องมีการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพของบุคลากรในสถานศึกษา วิเคราะห์ความต้องการของครูและความจำเป็นของสถานศึกษาในทักษะที่สามารถพัฒนาร่วมกันได้ เพื่อเชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้ร่วมกันต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับบุคลากรทุกระดับ และพัฒนาความรู้อย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestion)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารทราบถึงสภาพความต้องการจำเป็นที่ควรพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารของโรงเรียนขนาดเล็ก ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำทางการศึกษาควรให้ความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการ และการสร้างเครือข่ายเพื่อความร่วมมือในการพัฒนาการศึกษา

2. ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัย พบว่า ด้านนิเทศมีความต้องการจำเป็นเป็นอันดับแรก ดังนั้น ควรศึกษารูปแบบการนิเทศการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก

เอกสารอ้างอิง (References)

- ไกรวรรณ สาข่อฟ้า. (2564). สภาพและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

- นรชัย รักดีสุภผล. (2562). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. ปรินญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปรียาภรณ์ เรืองเจริญ. (2560). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2. วิทยานิพนธ์ปรินญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- มณีนรัตน์ สุดเต้. (2563). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิตถ์เขต 2. วิทยานิพนธ์ปรินญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.
- วชิรวิทย์ ชินะขำ. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานอำเภอเวียงแก่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4. วิทยานิพนธ์ปรินญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยพะเยา.
- สุนนา ศรีกังพาน. (2560). การศึกษาบทบาทภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด. วิทยานิพนธ์ปรินญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- สมพร เทพสีดา. (2560). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนดีประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3. วิทยานิพนธ์ปรินญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- สุชิน ประสานพันธ์. (2564). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1. วิทยานิพนธ์ปรินญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- สุริยา วงศ์ตา. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับประสิทธิผลในการบริหารงานวิชาการโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองปรินญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยพะเยา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 2. (2565). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565. พิมพ์ครั้งที่ 1. อุดรดิตถ์: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 2.